

Alicja Spaleniak

"Biblioteki publiczne w krajach Unii Europejskiej : informator", oprac. Grażyna Lewandowicz, Warszawa 2000 : [recenzja]

Biblioteka 4 (13), 136-138

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

miął orientację praktyczną. Składał się z 6 seminarium regionalnych w 6-ciu różnych miastach Rosji i Ukrainy.

Czwarta część pracy omawia na przykładzie USA wykorzystywanie kontraktów w organizacji pracy bibliotecznej. Niektóre zadania czy funkcje bibliotek mogą być wypełniane przez różne instytucje. W ten sposób można obniżyć koszty i poprawić poziom usług bibliotecznych. Tego typu usługi mogą być wykonywane przez inne biblioteki posiadające wyższy stopień organizacji i dobre kadry, firmy zajmujące się dystrybucją książek i czasopism i różne firmy zajmujące się działalnością informacyjną. Zasada kontraktu może być wykorzystywana przy gromadzeniu i katalogowaniu, projektowaniu i wdrażanie systemów bibliotecznych, obsługi bibliograficznej i informacyjnej. Początkiem tego typu działalności była sprzedaż na początku XX wieku kartotek katalogowych Biblioteki Kongresu w Waszyngtonie na zasadach komercyjnych.

Autor przedstawia funkcjonowanie kontraktów w różnego typu bibliotekach i uważa to za metodę rozwiązywania trudnych problemów bibliotek.

Ostatnia część pracy omawia rolę IFLA we współczesnym zarządzaniu zasobami bibliotecznymi. Przedstawia plany i programy działalności organizacji w odniesieniu do problemów współczesnego bibliotekarstwa, formy pomocy organizacjom narodowym a także program ochrony i konserwacji zbiorów.

Publikację kończy bardzo przydatny wykaz wykorzystanej literatury wraz z krótkimi notami omawiającymi, zwiększającymi jej przydatność dla omawianego tematu.

Książka ta może być użyteczna głównie dla kadry kierowniczej bibliotek oraz bibliotekoznawców zajmujących się kształceniem i dokształcaniem bibliotekarzy.

Zebrane artykuły poruszają wszystkie istotne problemy współczesnego bibliotekarstwa i nie szczędzą sobie pretensji do ich pogłębionej analizy.

Zbigniew Sławiński

Biblioteki publiczne w krajach Unii Europejskiej. Informator. Oprac. Grażyna Lewandowicz. Warszawa : Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej, 2000.

Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej wydało jako czwartą z kolei pozycję w serii „Edukacja permanentna” przewodnik Grażyny Lewandowicz po bibliotekach publicznych 12 krajów Unii Europejskiej. Publikacja powstała w oparciu o publikację *Les bibliothèques Europe* (red. M. Poulain. Paris 1992) omawiającą bibliotekarstwo Belgii, Danii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Luksemburga, Niemiec, Portugalii, Wielkiej Brytanii i Włoch. Część informatora G. Lewandowicz poświęcona bibliotekarstwu Grecji, Portugalii, Włoch, Irlandii oraz Luksemburga oparta jest wyłącznie na tym opracowaniu i literaturze przedmiotu. Fragmenty poświęcone Francji, Hiszpanii i Danii mają charakter autorski i były opracowane w trakcie pobytów stypendialnych w tych krajach.

Autorka rozpoczyna książkę od przedstawienia polityki Unii Europejskiej i Wspólnoty Europejskiej jako najważniejszych organizacji zajmujących się w zjednoczonej Europie kulturą i polityką kulturalną. Ogólna polityka kulturalna określona w traktacie o UE ukierunkowana jest na przyspieszenie, pomaganie i ewentualnie uzupełnianie działań mających na celu pogłębienie znajomości i upowszechnianie kultury oraz historii narodów europejskich, utrzymanie i ochronę dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ogólnoeuropejskim, wymianę kulturalną o charakterze niekomercyjnym, twórczość artystyczną i literacką, współpracę z państwami trzecimi i organizacjami międzynarodowymi. Poszczególne tematy podejmowane są przez Radę Europy w formie wieloletnich projektów.

W roku 1985 Rada Ministrów Kultury krajów Wspólnoty Europejskiej podjęła uchwałę, w której apelowano o współpracę „między bibliotekami w dziedzinie informacji” oraz powołano Komisję, mającą zająć się problematyką bibliotek, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa kulturowego zgromadzonego w bibliotekach europejskich.

Komisja ta przyjęła w roku 1987 następujące zadania do realizacji:

1. Promocja możliwości i dostępu do współczesnych, nowoczesnych usług bibliotecznych;

2. Rozwój nowych technologii z zastosowaniami zasad ekonomii;
3. Normalizacja;
4. Współpraca w dziedzinie narodowych polityk bibliotecznych.

Powstają próby stworzenia Europy Bibliotek, jednak najważniejszym problemem jest rozpoznanie dysproporcji w rozwoju sieci bibliotecznych krajów europejskich i próby jej niwelowania. Zwłaszcza między bogatą północą Europy a biednym południem, gdzie sieci biblioteczne są bardzo słabe lub prawie wcale ich nie ma (Grecja, Portugalia). Naczelną sprawą jest dostęp do zasobów bibliotek, który z lokalnego czy narodowego ma stać się europejskim.

Początkowo zajmowano się przede wszystkim tworzeniem i wykorzystywaniem baz danych, obiegiem informacji naukowej i technicznej tworzeniem i rozwojem usług informacyjnych. Od lat 80-tych uwagę Komisji przyciągają również problemy usprawnienia wypożyczania międzybibliotecznego, kształcenia kadr bibliotecznych, opracowania spójnych systemów klasyfikacji piśmiennictwa, problematyka prawa autorskiego, współpraca i podział środków. W ramach WE realizuje się również projekt Biblioteki Wirtualnej, w którym uczestniczą biblioteki, wydawnictwa i inne zainteresowane instytucje. Ważnym problemem nurtującym Komisję WE jest dążenie do opracowania jak najlepszych rozwiązań systemowych, które winny zostać zapisane w dokumentach RE. Dotyczy to zwłaszcza podziału ról między mecenasami kultury i sprawnego współdziałania między nimi tzn. między samorządami i administracją rządową w celu zapewnienia bibliotekom publicznym jak najlepszych warunków rozwoju.

Informacje o bibliotekarstwie poszczególnych krajów autorka przedstawia w następujących zakresach - krótka historia, organizacja i administracja bibliotek publicznych, jednostki centralne, finansowanie, usługi i zbiory, czytelnicy, personel bibliotek, jego kształcenie i organizacje zawodowe. Materiał ułożony jest alfabetycznie wg nazw krajów. Obok informacji o znanym nam bibliotekarstwie bibliotekarstwie niemieckim, francuskim czy angielskim autorka przedstawia bardzo interesujące, lecz też często bulwersujące informacje o bibliotekarstwie w mniej znanych nam krajach jak Grecja, Portugalia czy Włochy. Zapoznanie się z informacjami dotyczącymi bibliotekarstwa w tych krajach wydaje się dla polskiego bibliotekarza, zapatrzonego w problemy Europy Środkowej wielce pouczające. Niewiarygodne wydaje się, że w Europie w końcu XX wieku, kiedy świat staje się globalną wioską, istnieją - i to nie tylko w afrykańskim buszu, ale w centrum cywilizowanego świata - kraje, w których istnienie powszechnego obowiązku nauczania lub zapewnienia dostępu do książek, nie jest sprawą oczywistą, a spory procent analfabetyzmu jest faktem.

Brak sieci bibliotek lub istnienie jej tylko na piśmie, ulomne biblioteki - nawet w dużych miastach - obsługiwane przez osoby bez kwalifikacji, brak aktualnych bibliografii narodowych czy systemu wypożyczeń międzybibliotecznych, brak pragmatyki zawodowej bibliotekarzy to sytuacje dla polskiego bibliotekarza niewyobrażalne. Na przykład 3-milionowe Ateny posiadają tylko jedną miejską bibliotekę publiczną dla dorosłych. Liczy ona ok. 50 tys. vol. (z czego tylko 10 tys. sklasyfikowanych) i posiada 20 (!) tytułów czasopism bieżących. Roczne wpływy liczą 2 tys. vol. Oprócz tego istnieje tu jedna (!) biblioteka dziecięca z 10-tysięcznym księgozbiorem. Zresztą w całej Grecji istnieje tylko 21 publicznych bibliotek dziecięcych, zorganizowanych w latach 80-tych z inicjatywy i pod mecenatem francuskim.

W Portugalii, w roku 1986 spośród 275 miast tylko $\frac{1}{3}$ miała miejską bibliotekę publiczną, a 90% z nich oferowało mniej niż jedną książkę na mieszkańca. W Hiszpanii, gdzie sytuacja bibliotek (poza Andaluzją) nie jest tragiczna, istnieje niedosyt publicznych bibliotek dziecięcych, a tylko 3% szkół dysponuje biblioteką. Wielkim problemem jest fakt, że kraje mające słabe bibliotekarstwo publiczne charakteryzują się przeważnie słabymi, przestarzałymi systemami szkolnictwa i bardzo miernymi bibliotekami szkolnymi. Charakterystyczne jest, że kraje rozwinięte przykładają dużą wagę do edukacji społeczeństw, a więc i ich kontaktów z książką od najmłodszych lat (np. w Belgii zapisuje się dzieci do bibliotek już przed ukończeniem 3 roku życia). W krajach tych, jeśli nie obie formy bibliotek dla dzieci (szkolne i publiczne dziecięce), to przynajmniej jedna z nich jest dobrze rozwinięta. W krajach biednych zwykle szwankuje jedno i drugie, a dzieci mają utrudniony dostęp do książki. Dane liczbowe dotyczące bibliotekarstwa w tych krajach są szokujące, gdyż w większości z nich nie prowadzi się i nie publikuje danych statystycznych. Oprócz tych zaskakujących informacji dotyczących zapóźnienia organizacyjnego bibliotekarstwa Europy południowej na pewno wielu z nas zainteresują niektóre problemy bibliotek krajów wysoko rozwiniętych, np.:

- problematyka gromadzenia, opracowania i udostępniania nietrwałych materiałów audiowizualnych, zwłaszcza kaset magnetofonowych i video oraz programów komputerowych;
- odpłatność za korzystanie z usług bibliotek publicznych, a nawet za wypożyczanie książek;
- wykorzystywanie bibliobusów w obsłudze wsi i czytelników na peryferiach wielkich miast;
- uczestnictwo bibliotek w walce z wtórnym analfabetyzmem społeczeństw.

Wydaje się, że z książką winni zapoznać się wszyscy bibliotekarze niezależnie czy pracują w bibliotekarstwie naukowym, czy publicznym, gdyż zawiera ona wiele rzetelnych informacji, które większości z nas trudno byłoby odnaleźć i zebrać. Zaopatrzona jest w bogatą bibliografię przedmiotu w języku polskim i językach obcych. Pewnym mankamentem wydają się być nieco przestarzałe, pochodzące z początku lat 90-tych, dane liczbowe.

Alicja Spaleniak

Zobligowana obyczajem redakcja „Biblioteki” podjęła decyzję publikacji dwu tekstów stanowiących komentarz do recenzji zamieszczonej w tomie ubiegłorocznym. Oto one:

„KAŻDY SĄDZI WEDŁUG SIEBIE”, CZYLI ODPOWIEDŹ NA RECENZJĘ

W numerze 3(12) z 1999 r. czasopisma *Biblioteka* wydawanego przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu ukazała się pod tytułem *Współpraca bibliotek naukowych w zakresie automatyzacji. Materiały Międzynarodowej Konferencji Kraków 16-19.11.1998* recenzja publikacji pt. *Materiały na Międzynarodową Konferencję nt.: Współpraca bibliotek naukowych w zakresie automatyzacji Kraków 16-19.11.1998* wydanej przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich w serii *Formaty, Kartoteki*. Po tym skorygowaniu błędu zawartego w tytule recenzji chcielibyśmy sprostować znacznie poważniejsze przekłamania zawarte w samej treści.

W pierwszej części recenzji Autorka, po raz kolejny¹, stawia zarzut organizatorom konferencji związany z okolicznościami, w jakich zadecydowano o tym, że Jej referat nie znalazł się w programie konferencji. Na zarzut ten odpowiedziano już w *Bibliotekarzu*², tutaj ograniczymy się do sprostowania kolejnej zamieszczonej w recenzji niedokładnej informacji o tym, że organizatorzy „dopuszcili przedstawiciela Biblioteki Narodowej do wygłoszenia tekstu referatu, poświęcając na to nadprogramowe wystąpienie czas przeznaczony na dyskusję”. Przedstawicielka Biblioteki Narodowej nie wygłosiła referatu, natomiast zabrała głos w dyskusji.

Recenzentka stawia organizatorom konferencji i autorom referatów zarzut pominięcia dorobku dużej grupy bibliotek stosujących system Horizon; notabene nie dostrzega, że dorobek ten pominieli nawet sami przedstawiciele tej grupy, skupiający się w swoich wystąpieniach na innych, choć nie mniej ważnych problemach. Referaty zgodnie z tym, co napisała M. Burchard w przedmowie *Od redaktora*, „dokumentują doświadczenia, przemyślenia oraz zamierzenia kilku grup współpracujących bibliotek”. „Kilku”, a nie „wszystkich”, bo w publikacji znalazły się tylko te referaty, które zostały nadesłane i to jest odpowiedź na pytanie dlaczego w *Materiałach na Międzynarodową Konferencję* zabrakło rozdziału *Biblioteki grupy Horizon*. Dlaczego jednak winą za to obarcza się organizatorów konferencji i przedstawicieli grupy VTLs, którzy przedstawili najwięcej, bo aż 9 referatów dokumentujących własny dorobek? Dlaczego to właśnie oni mieli zadbać o prezentację dorobku licznej grupy bibliotek stosujących Horizon? Biorąc pod uwagę liczebność tej grupy, która zdaniem Autorki recenzji skupia aż 54 biblioteki, referatów mogło być nawet dwa razy więcej. Tak się jednak nie stało.

Autorce recenzji umknęło także wyjaśnienie redaktora, że referaty oznaczone *** zostały wyodrębnione ze względu na ich odmienny charakter. Nie omawiają one bowiem dorobku poszczególnych grup bibliotek. W niczym to jednak nie umniejsza ich znaczenia. Redaktor M. Burchard podkreśla, że „poru-

---

¹ Mała Śliwińska: *Współpraca i rywalizacja bibliotek: esej okolicznościowy*, „Bibliotekarz”, 1999, nr 2, s.3-5.

² *Punktualność jest grzechnością królów i... bibliotekarzy, czyli - czy rzeczywiście organizatorzy odmówili prawa wygłoszenia referatu?* „Bibliotekarz”, 1999, nr 6, s.2.